

Bergmann proti Německu, rozsudek ze dne 7. 1. 2016 - K zákonnosti prodloužení zabezpečovací detence a k povinnosti státu odlišit podmínky výkonu zabezpečovací detence a trestu odnětí svobody

Stěžovatel: Bergmann

Žalovaný stát: Německo

Číslo stížnosti: 23279/14

Datum: 07.01.2016

Článek Úmluvy: čl. 5 odst. 1
čl. 7 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: detence osoby duševně nemocné, přezkum zákonnosti zbavení svobody, retroaktivní prodloužení zabezpečovací detence, zbavení svobody

Český právní řád: zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence
§ 10 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon)
§ 100 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 356 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 357 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 1

K zákonnosti prodloužení zabezpečovací detence a k povinnosti státu odlišit podmínky výkonu zabezpečovací detence a trestu odnětí svobody

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí ESLP se opětovně (viz např. rozhodnutí Glien proti Německu - uveřejněno v sešitu č. 2/2014 Výběru důležitých rozhodnutí ESLP, rozhodnutí Berland proti Francii - uveřejněné v sešitě Výběru č. 4) zabývá problematikou rozlišení trestů a jiných trestněprávních opatření (ochranných opatření) v systému vnitrostátního práva členských států, v němž se uplatňuje dualismus trestních sankcí. Připomíná, že samotné označení určité sankce za spáchaný trestný čin ve vnitrostátním právu jako ochranné opatření ještě nevyklučuje, že z pohledu zásady zákazu retroaktivity ve smyslu čl. 7 odst. 1 Úmluvy může ESLP na takovou sankci nahlížet jako na trest, na nějž se vztahuje uvedený zákaz

Konkrétně se ESLP zabýval problematikou zabezpečovací detence (viz § 100 tr. zákoníku), resp.

možností jejího prodloužení v situaci, kdy v době spáchání trestného činu a rozhodování o něm zákon neumožňoval její prodloužení. Stejně jako v posuzované věci též v České republice platí, že zabezpečovací detence není považována za trest, na který by se vztahoval ústavní zákaz retroaktivity (srov. § 3 odst. 2 tr. zákoníku), což platí i pro rozhodování o jejím dalším trvání.

Při určování toho, zda se jedná o trest, není rozhodné jen to, že toto opatření bylo uloženo jako sankce za trestný čin, ale dalšími relevantními skutečnostmi (kritérií rozlišujícími trest a ochranné opatření) jsou, kromě samotné charakteristiky sankce ve vnitrostátním právu, zejména jeho podstata a účel, a jeho vlastní výkon. Například vykonávání zabezpečovací detence nikoliv ve věznicích, ale ve zvláštních zařízeních se specifickým režimem, v nichž je osobám v zabezpečovací detenci poskytována individualizovaná a posílená lékařská a terapeutická péče. K tomu srov. § 1 zák. č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence. Povinnost soudu průběžně sledovat výkon zabezpečovací detence a v pravidelných intervalech - v prekluzivních lhůtách (nejméně jednou za dvanáct měsíců, popř. jednou za šest měsíců u mladistvého) rozhodovat o jejím trvání je stanovena v § 357 tr. ř. Přitom návrh na ukončení zabezpečovací detence je oprávněna podat i samotná osoba, na níž se toto opatření vykonává.

SKUTKOVÝ STAV A PRŮBĚH ŘÍZENÍ PŘED NÁRODNÍMI SOUDY

Mezi lety 1966 až 1984 byl stěžovatel trestními soudy pětkrát shledán vinným za trestné činy sexuálního napadení a pokusu o znásilnění nezletilých, které spáchal pod vlivem alkoholu. Byl také obviněn ze spáchání dalších trestných činů, včetně zhárství a udušení desetiletého chlapce během vloupání, za něž však nebyl shledán trestně odpovědným, neboť je spáchal ve stavu opilosti.

Dne 18. dubna 1986 byl stěžovatel odsouzen k 15 letům odnětí svobody za dva pokusy o vraždu společně s pokusem o znásilnění a za 2 skutky nebezpečného napadení, když pod vlivem alkoholu životohrožujícím způsobem pobodal 2 cyklistky, a pobodal také 1 cyklistu v domnění, že se jedná o ženu, následně se vloupal do domu, ve kterém škrtil a nožem zranil čtyřletou dívku, to vše za účelem sexuálního uspokojení. Za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 15 let a současně mu byla nařízena zabezpečovací detence. Soud na podkladě znaleckých posudků konstatoval, že v době spáchání zmíněných trestných činů byl stěžovatel ve stavu zmenšené přičetnosti. Byla mu diagnostikována sexuální deviace, porucha osobnosti a psycho-organický syndrom, který byl pravděpodobně následkem dlouhodobého nadměrného užívání alkoholu. Ve chvíli, kdy stěžovatel nepil alkohol, tyto abnormality neovlivňovaly jeho přičetnost a byl schopen kontrolovat svou agresi. Nicméně v kombinaci s konzumací alkoholu tyto poruchy zapříčinily zmenšení přičetnosti.

Soud shledal, že stěžovatel má v důsledku poruchy osobnosti sklony k páčání trestné činnosti obdobné k již spáchaným trestným činům za účelem sexuálního uspokojení pod vlivem alkoholu, což bylo potvrzeno také dvěma lékařskými experty, a z tohoto důvodu představoval riziko pro společnost. Současně se rozhodl nenařídít ochranné léčení v psychiatrické nemocnici, neboť se ztotožnil s názorem expertů, že stěžovatelova porucha nemůže být vzhledem k jejímu dlouhodobému trvání a stěžovatelově omezenému intelektu léčena, a bezpečí společnosti bude tedy lépe zajištěno umístěním stěžovatele do zabezpečovací detence.

Stěžovatel si odpykal trest odnětí svobody a dne 12. června 2001 byl poprvé umístěn do zabezpečovací detence. Po uplynutí 10 let od jeho umístění do zabezpečovací detence soud zodpovědný za výkon jeho trestu nařizoval prodloužení zabezpečovací detence stěžovatele v pravidelných intervalech, konkrétně dne 13. května 2011 a 5. října 2012.

Dne 26. července 2013 soud opět rozhodl o prodloužení zabezpečovací detence stěžovatele a současně nařídil nabídnout stěžovateli antihormonální léčbu zaměřenou na snížení jeho sadistických fantazií a jeho libida, a tedy jeho nebezpečnosti.

Stěžovatelovo první umístění do zabezpečovací detence nemohlo přesáhnout 10 let. Pouze na základě účinnosti zákona o boji proti sexuálními a dalším nebezpečným trestným činům ze dne 31. ledna 1998 bylo možné, aby soud prodloužil zabezpečovací detenci bez stanovení maximální možné délky. Stěžovatel tedy spadl do kategorie osob, jejichž zabezpečovací detence byla prodloužena zpětně, jak ji definoval Federální ústavní soud ve svém rozsudku ze dne 4. května 2011.

Krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatel trpěl duševní poruchou ve smyslu zákona o léčebné detenci, a ztotožnil se tak se závěry externího psychiatrického experta W., který ve své zprávě potvrdil, že stěžovatel trpěl sexuálními sadismem, tedy sexuálními deviací, a byl závislý na alkoholu, i když od té doby, co byl umístěn do zabezpečovací detence, nepil. Soud zdůraznil, že závěr experta W. se shodoval se závěry učiněnými experty, kteří stěžovatele diagnostikovali dříve, konkrétně v lednu a květnu 2011, kdy stěžovateli diagnostikovali sadomasochistické, fetišistické a pedofilní sklony a závislost na alkoholu.

Navíc soud shledal, v souladu s požadavky zákona, že stále existovalo vysoké riziko, že v případě propuštění stěžovatele na svobodu by mohl vzhledem ke své osobnosti a chování páchat velmi závažné sexuálními motivované násilné trestné činy, podobné těm, za které byl odsouzen. S odkazem na vyjádření výše zmíněných expertů soud shledal, že stěžovatel přiznal své sadistické fantazie, nicméně se odmítl léčit. Ve věznici v Celle se přestal účastnit všech aktivit pro osoby v zabezpečovací detenci. Soud zdůraznil, že při posuzování stěžovatelovy nebezpečnosti vzal expert v úvahu i jeho pokročilý věk (69 let), nicméně přesvědčivě objasnil, že stěžovatelova sexuálními úchylnka se zásadně nezměnila. Jeho závislost na alkoholu navíc také nebyla dostatečně vyléčena a konzumace alkoholu nadále zvyšovala riziko, že by stěžovatel mohl v případě propuštění na svobodu znovu páchat násilné nebo sexuálními trestné činy.

Krajský soud rozhodl, že prodloužení stěžovatelovy detence, ačkoliv byl zadržován již téměř 30 let, bylo stále přiměřené k riziku, které představoval pro společnost. Dále uvedl, že umístění stěžovatele do rezidence s dohledem, jak bylo navrhováno v předchozím rozhodnutí, nebylo v praxi možné.

Soud dále shledal za nezbytné nařízení, aby byla stěžovateli nabídnuta specifická antihormonální léčba, neboť ta garantovala stěžovateli dostatečnou péči v průběhu zabezpečovací detence. Expert W., stejně jako v roce 2012, zdůraznil, že vězeňské orgány se musí alespoň pokusit stěžovatele léčit vzhledem k tomu, že byl ochotný léčbu medikamenty podstoupit. Bylo prokázáno, že antihormonální léčba, jež měla být stěžovateli nabídnuta, snižuje sadistické fantazie a libido, tudíž mohla snížit stěžovatelovu nebezpečnost.

Dne 1. srpna 2013 podal stěžovatel proti výše zmíněnému rozhodnutí o prodloužení detence odvolání. Odvolací soud odvolání dne 2. září zamítl, když se ztotožnil s rozhodnutím krajského soudu i s jeho odůvodněním.

Dne 24. září 2013 podal stěžovatel ústavní stížnost k federálnímu ústavnímu soudu, který se bez udání důvodu odmítl touto stížností zabývat.

Stěžovatelova zabezpečovací detence byla soudem dále několikrát prodlužována, naposledy dne 15. ledna 2015.

PODMÍNKY STĚŽOVATELOVY ZABEZPEČOVACÍ DETENCE

1. Podmínky detence před dobou, jež je předmětem sporu

Dne 20. února 2012 byl stěžovatel s cílem odlišit zabezpečovací detenci a detenci v rámci trestu odnětí svobody a zabezpečit lepší možnosti léčby v souladu s rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva M. proti Německu a rozsudkem Federálního ústavního soudu přesunut ve věznici Celle

do křídla pro osoby v zabezpečovací detenci. Stěžovatel se účastnil skupinové terapie vedené lékařem a kurzu trénování sociálních dovedností. Přestal navštěvovat skupinu pro závislé a odmítl brát léky potlačující jeho libido ze strachu před nežádoucími účinky.

2. Podmínky detence v době, jež je předmětem sporu

Od 2. ledna 2013 byl stěžovatel umístěn v novém centru pro osoby v zabezpečovací detenci, jež bylo jako samostatná budova zřízeno v prostorách Rosdorfské věznice, aby bylo vyhověno požadavku odlišení zabezpečovací detence od trestu odnětí svobody.

V Rosdorfském centru může být umístěno až 45 osob. Zadržované osoby jsou ubytovány v bytových jednotkách o rozloze 23 m², skládajících se z dvou zařízených pokojů a koupelny. S výjimkou osob, které představují zvláštní bezpečnostní riziko, se zadržení mohou od 6:00 do 21:45 hod. volně pohybovat v budově a jejích venkovních prostorách. Mohou si také zařídit a vymalovat vlastní pokoj, od něhož mají vlastní klíče. Pokoje jsou vybaveny kontrolovaným přístupem k internetu včetně emailu, telefonem, CD a DVD přehrávačem a rádiem. Dále mohou využívat společné prostory – kuchyni, jídelnu, obývací pokoj s televizí a pokoje pro hry, ruční práce a cvičení. Venkovní prostory o rozloze asi 1600 m² mohou být využívány k rekreaci, zahradničení či sportování.

Osoby v Rosdorfském centru mohou nosit vlastní oblečení. Mohou si vybrat, zda se budou stravovat jídlem připraveným personálem centra, nebo si připravit vlastní (v takovém případě dostanou kapesné k nákupu jídla v supermarketu, jenž je součástí centra). Osoby v zabezpečovací detenci mohou pracovat, nejsou k tomu ovšem povinny, a mohou pravidelně přijímat návštěvy.

Podle informace vlády byl stěžovatel v předmětné době jedním z 30 osob umístěných v Rosdorfském centru. Vzhledem k povinnosti nabídnout zadrženým osobám potřebnou léčbu a péči pracuje v centru psychiatr, 4 psychologové, 5 sociálních pracovníků a 25 členů vězeňské služby.

Na začátku zabezpečovací detence jsou osoby vyšetřeny za účelem určení nezbytné péče a sestavení osobního léčebného plánu.

Stěžovatel se v průběhu svého pobytu v centru účastnil různých skupinových aktivit, jejichž účelem bylo zamezení nadměrné konzumace alkoholu či diskuze o zkušenostech v průběhu opuštění centra a motivačních sezení s psychologem. Všechny tyto aktivity ovšem v průběhu svého pobytu přestal vykonávat a od srpna 2014 se už neúčastnil žádných terapeutických programů, ač byl opakovaně zván ke skupinovým sezením. Neúčastnil se ani žádných plánovaných volnočasových aktivit a většinu volného času trávil sám sledováním televize. Při odchodech z centra s doprovodem se ukázal jako spolehlivý. Stěžovatel odmítal opakované nabídky k započetí léčby za účelem snížení svého libida ze strachu z vedlejších účinků. V prosinci 2014 poprvé projevil ochotu začít s léčbou.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

1. K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy
2. Stěžovatel namítal, že soudním příkazem k prodloužení jeho zabezpečovací detence na dobu delší než 10 let, která byla v době spáchání trestných činů a jeho usvědčení nejvyšší zákonem připuštěnou délkou trvání zabezpečovací detence, bylo porušeno jeho právo na svobodu zaručené čl. 5 odst. 1 Úmluvy, jež zní:

„1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

1. a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;

...

1. e) zákonné držení osob ... osob duševně nemocných, alkoholiků ...“.

83.-86. Stěžovatel namítal, že není „osobou duševně nemocnou“ ve smyslu čl. 5 Úmluvy. Tento termín zahrnuje pouze duševně nemocné osoby, jež nemohou být pro své činy shledány trestně odpovědnými, zatímco on netrpí duševní poruchou. Na základě rozhodnutí Soudu v případě Glien proti Německu namítal, že osoby trpící pouze poruchou osobnosti nejsou zpravidla do tohoto pojmu zahrnovány. Stěžovatel dále namítal, že odůvodnění jeho detence jakožto „osoby duševně nemocné“ by se v podstatě rovnalo schválení jeho zabezpečovací detence nad rámec zákonného desetiletého limitu bez jakékoliv změny okolností, v rozporu se závěry Soudu v případě M. proti Německu (citováno výše). Soud postavil nařízení zabezpečovací detence pouze na hrozbě, kterou stěžovatel představoval pro společnost. Zdali byla ona hrozba důsledkem duševní poruchy, bylo pro Soud irelevantní. Jeho detence jakožto „osoby duševně nemocné“ představovala zřejmé obcházení judikatury Soudu, podle které stěžovatelova zabezpečovací detence nemohla být dále ospravedlněna na základě čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy. Navíc podle stěžovatelova podání, podmínky jeho detence v Rosdorfském centru byly stejné jako ve vězení v Celle, kde byl umístěn předtím. Vzhledem k jeho pokročilému věku je pokračování zabezpečovací detence, jež trvala od roku 2001, nepřiměřené.

...

Hodnocení Soudu

1. a) Rekapitulace relevantních principů
2. Soud opakuje, že písmena a) až f) čl. 5 odst. 1 Úmluvy obsahují taxativní výčet přípustných důvodů, pro které lze omezit svobodu, a žádné omezení svobody není v souladu s Úmluvou, pokud nespadá pod jeden z těchto vymezených důvodů (viz Del Rio Prada proti Španělsku, č. 42750/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. 10. 2013, § 123). Použitelnost jednoho důvodu nevyklučuje současné použití důvodu jiného; detence může být v závislosti na okolnostech odůvodněna více než jedním důvodem (viz Kharin proti Rusku, č. 37345/03, rozsudek ze dne 3. 2. 2011, § 31). Pouze úzká interpretace těchto taxativně vymezených důvodů pro omezení svobody je v souladu s účelem čl. 5 Úmluvy, tedy zajištění, že nikdo nebude svévolně zbaven svobody (viz mimo jiné Winterwerp proti Nizozemí, č. 6301/73, rozsudek ze dne 24. 10. 1979, § 37; a Shimovolos proti Rusku, č. 30194/09, rozsudek ze dne 21. 6. 2011, § 51).
3. Soud dále opakuje, že pojem „osoby duševně nemocné“ podle čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy není přesně definován, neboť jeho význam se neustále vyvíjí podle pokroků činěných v oblasti psychiatrických výzkumů (viz Winterwerp proti Nizozemí, citováno výše, § 37; a Rakevich proti Rusku, č. 58973/00, rozsudek ze dne 28. 10. 2003, § 26). Osoba nemůže být zbavena osobní svobody na základě duševní poruchy, pokud nejsou naplněny následující 3 základní podmínky: za prvé, musí být prokázáno, že osoba trpí duševní poruchou, která byla určena kompetentní autoritou na základě objektivního znaleckého posudku; za druhé, duševní porucha musí vykazovat takový druh či stupeň, který opodstatňuje obligatorní zbavení osobní svobody; za třetí, platnost pokračování ve zbavení osobní svobody závisí na trvání poruchy (viz Winterwerp proti Nizozemí, citováno výše, § 39; a Stanev proti Bulharsku, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 1. 2012, § 145).
4. Duševní porucha vykazující takový stupeň, který opodstatňuje obligatorní zbavení osobní svobody, může být shledána v případě, kdy zbavení osobní svobody je nezbytné z důvodu terapie, podávání léků nebo další klinické léčby k vyléčení či zmírnění jejího stavu, ale také v případě, že osoba potřebuje kontrolu a dohled, aby se zamezilo tomu, že například ublíží sobě nebo někomu jinému (srov. například Witold Litwa proti Polsku, č. 26629/95, rozsudek ze dne 4. 4. 2000, § 60; a Hutchison Reid proti Spojenému království, č. 50272/99, rozsudek ze dne 20. 2. 2003, § 52).

5. Při rozhodování, zda má být osoba zadržena jako „duševně nemocná“, mají vnitrostátní orgány určitou míru uvážení, konkrétně ve věci klinické diagnózy, vzhledem k tomu, že jsou to primárně vnitrostátní orgány, které hodnotí v konkrétním případě předložené důkazy. Úkolem Soudu je přezkoumávat soulad jejich rozhodnutí s Úmluvou (srov. Winterwerp proti Nizozemí, citováno výše, § 40; X. proti Spojenému království, č. 7215/75, rozsudek ze dne 5. 11. 1981, § 43; H. L. proti Spojenému království, č. 45508/99, rozsudek ze dne 5. 10. 2004, § 98, ECHR 2004-IX; S. proti Německu, č. 3300/10, rozsudek ze dne 28. 6. 2012, § 81). Rozhodující dobou, kdy musí být spolehlivě určeno, že je osoba duševně nemocná podle požadavku čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, je doba přijetí opatření, které tuto osobu zbavuje svobody (srov. Luberti proti Itálii, č. 9019/80, rozsudek ze dne 23. 2. 1984, § 28, řada A, č. 75; B. proti Německu, č. 61272/09, rozsudek ze dne 19. 4. 2012, § 68).
6. Navíc musí existovat vztah mezi důvodem zakládajícím oprávněné zbavení osobní svobody a místem a podmínkami detence. V zásadě bude „detence“ psychicky nemocného pacienta v souladu se zákonem pro účely čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy pouze tehdy, bude-li vykonávána v nemocnici, klinice nebo jiném vhodném zařízení (viz Hutchison Reid proti Spojenému království, citováno výše, § 49; Brand proti Nizozemí, č. 49902/99, rozsudek ze dne 11. 5. 2004, § 62; Kallweit proti Německu, č. 17792/07, rozsudek ze dne 13. 1. 2011, § 46; Glien proti Německu, č. 7345/12, rozsudek ze dne 28. 11. 2013, § 75).
7. K významu pojmu „alkoholik“ ve světle cíle a účelu čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, Soud opakuje následující. Cíl a účel tohoto ustanovení nemůže být interpretován jako umožňující zadržení pouze „alkoholiků“ v úzkém slova smyslu jakožto osob s klinickou diagnózou „alkoholismu“. Osoby, jež nejsou lékařsky diagnostikovány jako „alkoholici“, ale jejichž chování pod vlivem alkoholu představuje hrozbu pro společnost či pro ně samé, mohou být vzaty do vazby za účelem ochrany společnosti nebo jejich vlastních zájmů, jako jsou jejich zdraví nebo osobní bezpečnost. Toto ustanovení nicméně nedovoluje zadržení osoby pouze z důvodu požití alkoholu (viz Witold Litwa proti Polsku, citováno výše, § 61–62; Hila Hafsteinsdóttir proti Islandu, č. 40905/98, rozsudek ze dne 8. 6. 2004, § 42; Kharin proti Rusku, citováno výše, § 34; S. proti Německu, citováno výše, § 83).
8. Jakékoliv zbavení osobní svobody musí kromě naplnění jedné z výjimek stanovených v písmenech a) až e) čl. 5 odst. 1 Úmluvy být také „zákonné“. V otázce „zákonnosti“ zadržení, včetně otázky, zda byl dodržen „postup předepsaný zákonem“, Úmluva v zásadě odkazuje na národní právo a stanovuje povinnost přizpůsobit jeho hmotná i procesní pravidla (viz, mezi mnoha jinými, Erkalo proti Nizozemí, č. 23807/94, rozsudek ze dne 2. 9. 1998, § 52, Reports 1998-VI; Baranowski proti Polsku, č. 28358/95, rozsudek ze dne 28. 3. 2000, § 50, ECHR 2000-III; a Saadi proti Spojenému království, č. 13229/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 1. 2008, § 67, ECHR 2008).
9. Soulad s národním právem však není dostačující, jelikož čl. 5 odst. 1 Úmluvy navíc vyžaduje, aby ke každému zbavení osobní svobody docházelo se zachováním účelu ochrany jednotlivce proti svévoli (viz, mezi mnoha jinými, Winterwerp proti Nizozemí, citováno výše, § 37 a 45; Saadi proti Spojenému království, citováno výše, § 67; a Reiner proti Německu, č. 28527/08, rozsudek ze dne 19. 1. 2012, § 83).
10. b) Aplikace principů na současný případ
11. i) Důvody pro zbavení osobní svobody
12. Soud byl vyzván, aby určil, zdali stěžovatelova zabezpečovací detence v čase, na který si stěžuje, byla odůvodněna některým z důvodů uvedených v písmenech a) až e) čl. 5 odst. 1 Úmluvy.
13. Soud na začátek podotýká, že stěžovatel byl držen v zabezpečovací detenci na základě rozhodnutí krajského soudu v roce 1986, kterým byla vedle jeho trestního odsouzení nařízena, přičemž přesahovala maximální povolenou dobu trvání 10 let podle zákona použitelného v době spáchání trestných činů a jeho odsouzení. Vzhledem k závěrům učiněným v případě M. proti Německu (citováno výše § 97–100) Soud shledává, že umístění stěžovatele v

zabezpečovací detenci nemohlo být odůvodněno podle čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy. Nejednalo se nadále o zadržení „po odsouzení“ příslušným soudem vzhledem k nedostatku příčinné souvislosti mezi stěžovatelovým odsouzením v roce 1986 a jeho pokračujícím zbavením osobní svobody.

14. Soud tedy musí prozkoumat, zda, jak tvrdí vláda a napadá stěžovatel, byla jeho zabezpečovací detence odůvodněna podle čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy.
15. ii) Zadržení osoby „duševně nemocné“ nebo „alkoholika“
16. Soud především prozkoumá, zda držení stěžovatele v zabezpečovací detenci mohlo být odůvodněno jako zadržení osoby „duševně nemocné“ v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy. Dle ustálené judikatury Soudu (viz odst. 96 a 98 výše) takové zadržení zaprvé vyžaduje, aby v době rozhodnutí o pokračování zadržovací detence bylo spolehlivě určeno, že je stěžovatel duševně nemocný. Jinými slovy duševní porucha musí být konstatována příslušnými autoritami na základě objektivního lékařského posudku.
17. Soud poznamenává, že krajský i odvolací soud se ztotožnily se závěry expertů, že stěžovatel trpí sexuálními sadismem, a určily, že se jedná o duševní poruchu ve smyslu trestního zákoníku a zákona o léčební detenci.
18. Při rozhodování, zda vnitrostátní soudy mohly konstatovat, že stěžovatel trpí duševní poruchou ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, Soud podotýká, že podle příslušných norem vnitrostátního práva soudy odpovědné za výkon trestu mohly nařídít pokračování trvání zabezpečovací detence, mimo další požadavky, pouze v případě, pokud shledaly, že osoba trpí duševní poruchou. Předmětný požadavek byl ve skutečnosti přijat na základě přísnějších standardů ustanovených Federálním ústavním soudem pro pokračování zpětně prodlužované zabezpečovací detence.
19. Povinnost vnitrostátních soudů již tedy nespočívala pouze v určení, zda existovalo riziko, že v případě propuštění na svobodu bude předmětná osoba znovu páchat trestnou činnost vzhledem ke svým kriminálním sklonům, bez přihlížení k tomu, zda se jedná o výsledek jejího duševního stavu, nebo ne (k tomu viz Kallweit proti Německu, citován výše, § 56; O. H. proti Německu, č. 4646/08, rozsudek ze dne 24. 11. 2011, § 79; a Kronfeldner proti Německu, č. 21906/09, rozsudek ze dne 19. 1. 2012). Soudy byly povinny prokázat, že zadržovaná osoba trpí duševní chorobou, v důsledku které je vysoce pravděpodobné, že by páchala nejzávažnější násilné nebo sexuální trestné činy (k tomu viz Glien proti Německu, citováno výše, § 80).
20. Soud je proto přesvědčený, že národní soudy v předmětném řízení byly kompetentními orgány k určení, že stěžovatel trpěl duševní poruchou, minimálně z hlediska platného národního práva. Závěry soudů byly založeny na aktuální zprávě z 8. 6. 2013 vypracované externím psychiatrickým expertem, a tedy na objektivním lékařském posudku
21. Zbývá posoudit, zda národní soudy také určily, že stěžovatel je osobou „duševně nemocnou“, tedy že trpí duševní poruchou pro účely čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy. Stěžovatel v tomto směru namítal, že interpretace pojmu „duševní porucha“ národními soudy byla širší než pojem „duševně nemocná osoba“ a že on netrpěl duševní chorobou.
22. Soud poznamenává, že v rámci předmětného řízení vnitrostátní soudy, které se ztotožnily se závěry psychiatrických expertů, se kterými případ konzultovaly, určily, že stěžovatel v dané době trpěl sexuálními sadismem, sexuální deviací, pro něž byla nezbytná léčba a terapie. Národní soudy dále zdůraznily, že tato diagnóza potvrzuje předešlé závěry mnoha expertů, že stěžovatel trpěl poruchou sexuální orientace se sadomasochistickými, fetišistickými a pedofilními prvky. V tomto kontextu Soud dále poznamenává, že již dříve - v době spáchání trestných činů - bylo zjištěno, že stěžovatel trpí sexuální deviací, což byl také důvod nařízení zabezpečovací detence. Jeho mentální abnormalita v kombinaci s konzumací alkoholu u něj vedla ke snížení přičetnosti v době spáchání výše rozebraných skutků. Zdá se, že stěžovatelův stav zůstal od jeho trestního odsouzení v roce 1986 prakticky nezměněn.
23. Soud opakuje, že přípustné důvody pro zbavení osobní svobody vyjmenované v čl. 5 odst. 1 Úmluvy musí být vykládány restriktivně (viz odst. 95 výše). Duševní porucha musí být tak

závažná, že je nezbytná péče v nemocnici, na klinice nebo v jiném vhodném zařízení, aby mohla být považována za duševní poruchu ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy (viz Glien proti Německu, citováno výše, § 85). Soud v tomto ohledu již poznamenal, že pojem „osoba duševně nemocná“ (anglicky persons of unsound mind, francouzsky aliéné) v čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy se zdá být pojmem užším než „duševní porucha“ (psychische Störung), na který odkazuje německý zákon o léčebné detenci (viz Glien proti Německu, citováno výše, § 87).

24. Nicméně v daném případě má Soud za to, že duševní porucha, kterou stěžovatel trpěl a která byla národními soudy stěžovateli shledána, byla dostatečně závažná, aby byla pojata jako skutečná duševní porucha ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy. Specifická sexuální úchylka a sexuální sadismus diagnostikované stěžovateli vyžadovaly nezbytně jak léčbu pomocí medikace pod lékařským dohledem, tak terapii. Při kombinaci se stěžovatelovým užíváním alkoholu byla jeho porucha shledána tak závažnou, že snižovala jeho přičetnost v době spáchání trestných činů. Odsuzující soud také zvážil možnost stěžovatelova umístění v psychiatrické nemocnici, k tomuto však nakonec nepřistoupil, neboť měl pochybnosti o tom, zda stěžovatelův stav, který v podstatě vyžadoval léčbu, ještě stále může být léčen.
25. Soud je dále přesvědčen, že stěžovatelova duševní porucha byla takového druhu či stupně, že vyžadovala obligatorní zbavení osobní svobody. Národní soudy shledaly, že existuje vysoké riziko, že by stěžovatel v případě propuštění na svobodu páchal velmi závažné sexuálně motivované trestné činy podobné těm, za které již byl odsouzen – tedy konkrétně dva pokusy o vraždu v jednom případě v souběhu s pokusem o znásilnění. Navíc platnost prodloužovaného zadržování stěžovatele závisela na trvání jeho duševní poruchy. Podle zákona mohlo být prodloužení stěžovatelovy zabezpečovací detence nařízeno pouze v případě a pouze tak dlouho, dokud existovalo vysoké riziko, že by se v případě propuštění dopustil recidivy v důsledku své poruchy.
26. Z výše uvedeného vyplývá, že stěžovatel byl osobou „duševně nemocnou“ podle čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy.
27. Ve světle tohoto zjištění Soud konstatuje, že může nechat stranou otázku, zda stěžovatel, jemuž byla diagnostikována závislost na alkoholu bez konzumace alkoholu od jeho zatčení v roce 1985 a jenž spáchal trestné činy, ze kterých byl usvědčen, pod vlivem alkoholu, spadá také do kategorie „alkoholiků“ pro účely čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy.

iii) Vhodné zařízení pro duševně nemocného pacienta

118. Soud opakuje, že dle jeho ustálené judikatury bude detence osoby jako osoby duševně nemocné zákonná z hlediska čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy pouze tehdy, bude-li vykonávána v nemocnici, klinice nebo v jiném vhodném zařízení (viz § 99).
119. Soud poznamenává, že v průběhu období, jež je pokryto napadeným rozhodnutím, tedy od 26. 7. 2013 (datum rozhodnutí krajského soudu) do 25. 4. 2014 (kdy krajský soud znovu prodloužil stěžovateli zabezpečovací detenci v novém přezkumném řízení), byl stěžovatel umístěn v nově zbudovaném Rosdorfském centru zabezpečovací detence, ve zvláštní budově umístěné na pozemcích Rosdorfské věznice.
120. Soud konstatuje, že stěžovatelova situace se tedy liší od mnoha jiných případů před Soudem (např. M. proti Německu, citováno výše), kdy detence stěžovatelů jakožto „osob duševně nemocných“ pokračovala v oddělených křídlech pro osoby v zabezpečovací detenci v různých věznicích. Soud opakovaně prohlásil, že tito stěžovatelé nebyli drženi v zařízeních vhodných pro detenci duševně nemocných pacientů (viz Kallweit proti Německu, citováno výše, § 57; O. H. proti Německu, citováno výše, § 87–92; Kronfeldner proti Německu, citováno výše, § 80–85; a Glien proti Německu, citováno výše, § 92–106).
121. Soud má za to, že Rosdorfské centrum zabezpečovací detence bylo vybudováno tak, aby vyhovovalo zásadnímu rozsudku Federálního ústavního soudu o zabezpečovací detenci. V tomto rozsudku, který byl vydán na základě rozsudku tohoto Soudu ze dne 17. 12. 2009 v

případu M. proti Německu (citováno výše) o zpětně prodlužované zabezpečovací detenci, Federální ústavní soud prohlásil všechna relevantní ustanovení trestního zákoníku o ukládání a době trvání zabezpečovací detence za neslučitelná se základním právem na osobní svobodu osob v zabezpečovací detenci. Soud shledal, že tato ustanovení nenaplněovala ústavní požadavek na rozlišení mezi zabezpečovací detencí a odnětím svobody. Federální ústavní soud nařídil, aby nová legislativa nabyla účinnosti nejpozději 1. 6. 2013.

122. Vzhledem k uvedenému požadavku zákonodárce přijal nová pravidla o výkonu zabezpečovací detence na federální úrovni v zákoně o zabezpečovací detenci, který nabyl účinnosti 1. 6. 2013. Článek 66c trestního zákoníku nyní stanoví, že zabezpečovací detence musí být vykonávána v zařízeních, které osobám v detenci nabízí individuální a intenzivní péči. Tyto osoby musí být podporovány v účasti zejména na psychiatrické, psychoterapeutické nebo socioterapeutické léčbě mířené na snížení rizika, které představují pro společnost. Za účelem dodržení těchto podmínek stanovených legislativou i judikaturou v praxi a za účelem uvedení současného ubytování osob v detenci do souladu s těmito podmínkami byly na pozemcích mnoha věznic v Německu dokončeny rozsáhlé stavební práce.
123. Vnímaje tento vývoj, Soud vítá rozsáhlá opatření přijatá v žalovaném státě na soudní, legislativní i výkonné úrovni s cílem uvést zabezpečovací detenci do souladu s požadavky základního práva na svobodu (viz také Glien proti Německu, citováno výše, § 99).
124. Aby Soud mohl zjistit, zda místo, kam byl stěžovatel umístěn do zabezpečovací detence, může být označeno jako vhodné pro duševně nemocné pacienty, musí zhodnotit specifické podmínky detence v Rosdorfském centru zabezpečovací detence. Soud v tomto kontextu poznamenává, že nový režim zabezpečovací detence se vztahuje na všechny osoby umístěné v dané formě detence, bez ohledu na to, zdali byla jejich detence zpětně prodloužena, a s přihlédnutím k duševní poruše dané osoby.
125. Co se týče situace ohledně zaměstnanců v Rosdorfském centru zabezpečovací detence, Soud má za to, jak bylo předloženo vládou a nerozporováno stěžovatelem, že personál se skládal z jednoho psychiatra, 4 psychologů, 5 sociálních pracovníků a 25 členů obecné vězeňské služby pro celkem v té době 30 osob v detenci. Uvedená personální situace, jež byla podobná jako situace v psychiatrické nemocnici ve stejné spolkové zemi, dala daným autoritám možnost řešit stěžovatelovu duševní poruchu.
126. Ke konkrétní péči nabízené stěžovateli kvůli jeho duševní poruše Soud poznamenává, že krajský soud ve shodě s expertem W. považoval za zásadní, aby stěžovateli byla nabídnuta léčba ke snížení jeho sadistických fantazií a libida, resp. jeho nebezpečnosti. Ve shodě s tímto názorem krajský soud, využívaje dalších kompetencí, které mu byly svěřeny na základně nové právní úpravy, nařídil autoritám z Rosdorfského centra, aby do tří měsíců stěžovateli nabídly takovouto léčbu. V léčebném plánu stěžovatele bylo zdokumentováno, že mu taková léčba byla opakovaně nabízena, avšak stěžovatel ji v době, která je předmětem sporu, odmítl ze strachu z vedlejších účinků. Navíc stěžovatel odmítal opakované nabídky, aby se zapojil do skupinových sezení léčebného programu pro pachatele trestné činnosti.
127. Soud dále poukazuje na to, že z léčebného plánu Rosdorfského centra vyšlo najevo, že stěžovatel byl několikrát úspěšně pobízen, aby se účastnil skupinové terapie zaměřené na předejití recidivy týkající se přílišné konzumace alkoholu od července 2013 do srpna 2014. Také mu bylo mnohokrát dovoleno pod dohledem opustit zařízení a účastnit se skupinových sezení, na kterých osoby v detenci diskutovaly o zážitcích při opuštění zařízení. Navíc měl minimálně na začátku doby, jež je předmětem sporu, každých 14 dní motivační sezení s psychologem a účastnil se skupinových rezidenčních setkání, avšak následně se rozhodl přestat tato setkání navštěvovat.
128. Po zhodnocení podmínek stěžovatelovy detence v Rosdorfském centru zabezpečovací detence a nabízené léčby s ohledem k jeho duševní poruše Soud konstatuje, že po stěžovatelově přemístění do centra se zásadně změnila léčebná a terapeutická péče, která mu byla nabízena. Soud je přesvědčen, že stěžovateli bylo nabídnuto terapeutické prostředí vhodné pro osobu

zadržovanou jakožto duševně nemocného pacienta, a z toho důvodu byl zadržován v zařízení vhodném pro detenci takových pacientů.

129. iv) „Zákonnost“ detence „v souladu s procesními předpisy“
130. Soud musí dále určit, zda bylo stěžovatelovo umístění do zabezpečovací detence „zákonné“ a „v souladu s procesními předpisy“, jak to vyžaduje čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy. Soud je přesvědčen, že příkaz pro prodloužení stěžovatelovy zabezpečovací detence byl v souladu s hmotněprávními i procesněprávními pravidly národního práva.
131. Detence ovšem musí být také v souladu s účelem čl. 5 odst. 1 Úmluvy, který představuje ochranu jednotlivce před zbavením osobní svobody svévolným způsobem (viz § 102). V souvislosti s tím Soud poznamenává, že v době, kdy národní soudy vydaly příkaz k pokračování stěžovatelovy zabezpečovací detence kvůli jeho nebezpečnosti, bylo stěžovateli 69 let a zbavení jeho osobní svobody tou dobou trvalo již více než 27 let.
132. Národní soudy se výslovně zabývaly otázkou, zdali stěžovatel vzhledem ke svému pokročilému věku může být stále považován za společností nebezpečného na základě jeho sexuální deviace. Soudy však, při vzetí do úvahy závěry psychiatrického odborníka, se kterým případ konzultovaly, shledaly, že stěžovatelův sexuální sadismus se s jeho věkem nezmenšil. Přestože přihlédly k tomu, že stěžovatel byl zbaven osobní svobody po dobu téměř 30 let, konstatovaly, že existuje vysoké riziko, že by se v případě propuštění pokusil páchat další násilné a sexuální trestné činy. Vzhledem k tomu, že stěžovatel tedy představoval významnou hrozbu pro společnost, soudy hodnotily prodloužení jeho detence jako přiměřené a současně vysvětlily, že stěžovatelova detence v rezidenci s dohledem, která by taktéž představovala zbavení osobní svobody, nebyla v praxi možná.
133. Na základě výše uvedených důvodů, které Soud považuje za relevantní, je Soud přesvědčen, že stěžovatelova zabezpečovací detence nebyla svévolná. Lze ji tedy označit za „zákonnou“ a „v souladu s procesními předpisy“ ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy.
134. v) Závěr
135. Soud proto uzavírá, že stěžovatelova zabezpečovací detence v době, jež je předmětem sporu, byla odůvodněna čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy jakožto zákonná, nařízená v souladu s procesními předpisy, a tedy detence osoby duševně nemocné.
136. Neexistuje proto žádné porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.
137. K tvrzenému porušení čl. 7 odst. 1 Úmluvy
138. Stěžovatel dále tvrdil, že zpětné prodloužení jeho zabezpečovací detence, přesahující tehdy maximální povolenou 10letou dobu, je porušením zákazu ukládání přísnějšího trestu, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu podle čl. 7 odst. 1 Úmluvy, který zní následovně:

„Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.“

...

Hodnocení Soudů

1. a) Rekapitulace relevantních principů
2. Soud opakuje, že záruka zakotvená v čl. 7 Úmluvy, která je základním prvkem právního státu, zaujímá přední místo v systému ochrany garantované Úmluvou, jak je zdůrazněno také faktem, že od tohoto závazku nelze podle čl. 15 Úmluvy odstoupit ani v případě války nebo jiného veřejného ohrožení státní existence. Tato záruka by měla být vykládána a aplikována, jak to vyplývá z jejího smyslu a účelu, takovým způsobem, aby poskytovala efektivní ochranu proti svévolnému trestnímu stíhání, odsouzení a trestu (viz M. proti Německu, citováno výše, § 117).
3. Rozsah konceptu „trestu“ podle čl. 7 Úmluvy je autonomní. K tomu, aby byla zachována

efektivní ochrana poskytovaná tímto článkem, musí být Soudu umožněno jít do hloubky a určit, zda je určité opatření v podstatě „trestem“ ve smyslu tohoto ustanovení (viz Welch proti Spojenému království, č. 17440/90, rozsudek ze dne 9. 2. 1995, § 27, řada A, č. 307-A; Jamil proti Francii, č. 15917/89, rozsudek ze dne 8. 6. 1995, § 30, řada A, č. 317-B; a Del Rio Prada proti Španělsku, citováno výše, § 8). Znění věty druhé čl. 7 odst. 1 Úmluvy ukazuje na to, že výchozí bod – a tedy velmi důležitý faktor (viz Glien proti Německu, citováno výše, § 121) – při určování, zda se jedná o trest, je ten, zda dané opatření bylo uloženo jako výsledek odsouzení za „trestný čin“. Dalšími relevantními skutečnostmi jsou charakteristika opatření podle národního práva, jeho podstata a účel, řízení ovlivňující jeho uložení a výkon a jeho přísnost (viz Welch proti Spojenému království, citováno výše, § 28; Van der Velden proti Nizozemí, č. 29514/05, rozhodnutí ze dne 7. 12. 2006, ECHR 2006-XV; a Kafkaris proti Kypru, č. 21906/04, rozsudek ze dne 12. 2. 2008, § 142, ECHR 2008). Závažnost opatření však není sama o sobě rozhodující, vzhledem k tomu, že mnoho netrestních opatření preventivní povahy, stejně tak jako opatření, jež musí být klasifikována jako trest, mohou mít významný vliv na zainteresovanou osobu (viz Welch proti Spojenému království, citováno výše, § 32; M. proti Německu, citováno výše, § 120; a Del Rio Prada proti Španělsku, citováno výše, § 82).

4. b) Aplikace těchto principů na současný případ
5. i) Zda se jednalo o opatření přísnější než to, které bylo platné v době spáchání trestných činů
6. Při určení, zdali stěžovatelova detence jakožto výsledek napadených rozhodnutí byla v souladu se zákazem retroaktivity trestání podle čl. 7 odst. 1 Úmluvy, musí Soud nejdříve zjistit, jestli prodloužená detence byla přísnějším opatřením než to, které bylo aplikovatelné v době spáchání trestných činů stěžovatelem.
7. Soud poznamenává, že národní soudy nařídily stěžovateli pokračování v zabezpečovací detenci nad rámec 10 let. Stěžovatel spáchal trestné činy pokusu o vraždu společně s pokusem o znásilnění a nebezpečné napadení, za něž byla zabezpečovací detence nařízena, mezi 7. červencem a 3. říjnem 1985. V té době měl odsuzující soud poprvé možnost nařídít zabezpečovací detenci podle tehdy účinného trestního zákoníku, což znamenalo, že stěžovatel mohl být držen v zabezpečovací detenci maximálně po dobu 10 let. Na základě následné novelizace příslušných ustanovení trestního zákoníku v roce 1998, která zrušila maximální možnou dobu detence s okamžitou platností, soudy zodpovědné za výkon trestu nařídily v napadeném řízení pokračování stěžovatelovy zabezpečovací detence nad desetiletý limit. Stěžovatelova zabezpečovací detence tedy byla, stejně jako v případě M. proti Německu (citováno výše), prodloužena se zpětným efektem na základě zákona přijatého poté, co stěžovatel spáchal trestné činy.
8. ii) Zda bylo opatření „trestem“
9. Při posouzení, zda by stěžovatelova zabezpečovací detence měla být klasifikována jako „trest“ pro účely čl. 7 odst. 1 věty druhé Úmluvy, Soud poznamenává, že v rozsudku M. proti Německu (citováno výše § 124–133) bylo konstatováno, že zabezpečovací detence nařízená a vykonávaná podle tehdy účinného trestního zákoníku musela být klasifikována jako „trest“. V případě Glien proti Německu (citováno výše, § 120–130) Soud shledal, že stěžovatelova zabezpečovací detence, tak jak byla vykonávána v přechodném období po rozsudku Federálního ústavního soudu ze dne 4. 5. 2011, ale před nabytím účinnosti zákona o zabezpečovací detenci dne 1. 6. 2013 na federální úrovni, stále zakládala „trest“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 Úmluvy. Soud shledal, že v porovnání se situací v případě M. proti Německu v daném případě nenastaly u výkonu stěžovatelovy zabezpečovací detence podstatné změny.
10. Soud bere v potaz argument vlády, že stěžovatelova zabezpečovací detence, vzhledem k podstatným právním změnám i jejich praktické implementaci, již dále nenaplňovala pojem „trest“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 Úmluvy, přinejmenším v době po červnu 2013, jež je předmětem sporu. Toto bylo napadeno stěžovatelem, který tvrdil, že ve výkonu jeho zabezpečovací detence, hlavně vzhledem k jeho léčbě, nenastaly žádné zásadní změny.

iii) Opatření nařízené na základě odsouzení za trestný čin

155. Při určení, zda byla stěžovatelova zabezpečovací detence, kterou napadl a jež byla vykonávána v souladu s novým zákonem o zabezpečovací detenci, „trestem“, Soud poznamenává, že jako výchozí bod a zároveň velmi významný faktor je třeba zjistit, jestli bylo předmětné opatření nařízeno na základě odsouzení za „trestný čin“ (viz § 150).
156. Stěžovatelova zabezpečovací detence byla původně nařízena krajským soudem rozsudkem ze dne 18. 4. 1986 podle čl. 66 odst. 2 trestního zákoníku, společně s jeho odsouzením za několik trestných činů, včetně pokusu o vraždu sbíhajícím se s pokusem o znásilnění. Na základě výše zmíněného ustanovení bylo možné nařídit zabezpečovací detenci pouze osobě, která jako stěžovatel, kromě jiných podmínek, byla odsouzena k nejméně tříletému trestu odnětí svobody za nejméně tři úmyslné trestné činy.
157. Soud dále poznamenává, že stěžovatel byl vzat do zabezpečovací detence na základě příkazu z rozsudku krajského soudu z roku 1986. Další požadavky zákona, které musely být splněny, aby mohla být stěžovatelova zabezpečovací detence prodloužena, nemění nic na skutečnosti, že prodlužováno bylo právě původní nařízení zabezpečovací detence, které bylo vydáno v roce 1986, i když na základě dalších omezujících podmínek.
158. Navíc nebyla využita možnost poskytnutá zákonem o léčebné detenci, aby byla stěžovatelova detence založena na rozhodnutí civilní sekce příslušného krajského soudu, které by ho umístilo do vhodného zařízení pro duševně nemocné pacienty s ohledem na jeho současnou nebezpečnost. Na rozdíl od zabezpečovací detence podle trestního zákoníku zbavení osobní svobody podle zákona o léčebné detenci není opatřením uloženým na základě a společně s odsouzením za trestný čin, i přesto, že může být nařízena pouze osobám, jež spáchaly určité závažné trestné činy a byly v minulosti umístěny v zabezpečovací detenci. Jedná se o opatření nařízené civilními soudy, mimo kontext trestního práva, zaměřené na lékařskou a terapeutickou péči o osoby trpící duševní poruchou, u kterých se dříve ukázalo, že představují vysoké riziko pro společnost, a to spácháním závažných trestných činů (viz Glien proti Německu, citováno výše, § 122).
159. Soud tedy shledává, že stěžovatelova zabezpečovací detence byla nařízena na základě jeho odsouzení pro „trestný čin“, a jeho situace se tedy v tomto ohledu neliší od případu M. proti Německu (citováno výše, § 124) a Glien proti Německu (citováno výše, § 121).
160. Soud bude pokračovat zvážením dalších relevantních okolností, aby určil, zda stěžovatelova zabezpečovací detence byla „trestem“ pro účely čl. 7 odst. 1 Úmluvy.
161. iv) Charakteristika opatření v národním právu
162. Co se týče klasifikace zabezpečovací detence v národním právu, Soud poznamenává, že v Německu není a nikdy nebyla považována za trest, na který by se vztahoval absolutní, ústavní zákaz retroaktivity (viz M. proti Německu, citováno výše, § 125–126; a Glien proti Německu, citováno výše, § 124). Federální ústavní soud ve svém zásadním rozsudku ze dne 4. 5. 2011 znovu potvrdil, v rozporu se závěry Soudu v souvislosti s čl. 7 odst. 1 Úmluvy, že zabezpečovací detence nebyla trestem pro účely absolutního zákazu zpětné aplikace trestního práva. Dále konstatoval, že dřívější ustanovení trestního zákoníku o ukládání a době trvání zabezpečovací detence nicméně nenaplnily ústavní požadavek na odlišení mezi čistě preventivními prostředky nápravy, jako je zabezpečovací detence, a tresty, jako je odsouzení k trestu odnětí svobody. Ústavní soud tedy nařídil zákonodárci novelizovat ustanovení o zabezpečovací detenci v trestním zákoníku a zohlednit daný rozdíl.
163. V souladu s tímto požadavkem legislativní změny trestního zákoníku představené zákonem o zabezpečovací detenci vysvětlují a rozšiřují rozdíly mezi tím, jakým způsobem jsou zabezpečovací detence a trest odnětí svobody vykonávány. Potvrzují a rozšiřují tak rozdíly mezi prostředky nápravy a prevence, jako je zabezpečovací detence podle ustanovení trestního zákoníku, a prostředky, které jsou klasifikovány jako tresty dle ustáleného dvojkolejného systému sankcí v německém trestním právu (viz M. proti Německu, citováno výše, § 45 a násl. a

§ 125).

164. V tomto kontextu Soud souhlasí se závěry Federálního ústavního soudu, že schematický příklon ústavního pojmu „trest“ k tomu dle Úmluvy není povinný, pokud v zásadě splňuje minimální požadavky stanovené Úmluvou. Jak již Soud nastínil ve své judikatuře, termín „trest“ v čl. 7 odst. 1 Úmluvy musí být interpretován autonomně, s ohledem na klasifikaci obdobných prostředků v dalších smluvních státech Úmluvy (viz M. proti Německu, citováno výše, § 126; a Glien proti Německu, citováno výše, § 124).
165. v) Podstata opatření
166. Soud dále prozkoumá povahu opatření zabezpečovací detence. Na začátek poznamenává, stejně jako v případech M. proti Německu (citováno výše, § 127) a Glien proti Německu (citováno výše, § 125), že stejně jako trest odnětí svobody i zabezpečovací detence znamená zbavení osobní svobody. Nicméně na rozdíl od výše zmíněných případů stěžovatelova zabezpečovací detence nebyla vykonávána v odděleném křídle běžného vězení, nýbrž v křídle pro osoby v zabezpečovací detenci. V kritické době byl stěžovatel držen jako osoba „duševně nemocná“ v centru zabezpečovací detence na pozemcích věznice v Rosdorfu, kde mu byla nabídnuta léčba za účelem vypořádání se s jeho duševní poruchou (srov. Berland proti Francii, č. 42875/10, rozsudek ze dne 3. 9. 2015, § 44).
167. Při určování, zda v tomto případě existovaly, na rozdíl od výše zmíněných případů, podstatné rozdíly mezi tím, jak byla vykonávána stěžovatelova zabezpečovací detence a trest odnětí svobody, Soud konstatuje, že zabezpečovací detence se nyní řídí specifickými ustanoveními obsaženými zejména v čl. 66c trestního zákoníku a v dolnosaském zákoně o zabezpečovací detenci. Aby bylo vyhověno ústavnímu požadavku odlišit zabezpečovací detenci od trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence je nyní vykonávána v oddělené budově na pozemcích Rosdorfské věznice.
168. Materiální podmínky osob v zabezpečovací detenci v daném centru jsou o mnoho lepší než podmínky osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Osoby v zabezpečovací detenci jsou umístěny ve větších a dobře vybavených bytových jednotkách, jsou jim k dispozici společné prostory a vybavení k zábavě a je jim poskytnuta větší osobní svoboda, včetně svobody pohybu. Navíc osobám v zabezpečovací detenci je nabízena a je jim k dispozici individuální a intenzivní psychiatrická, psychoterapeutická a socioterapeutická léčba zaměřená na snížení rizika, které představují pro společnost, jak je požadováno výše uvedenými právními normami. I přesto, že zabezpečovací detence zůstává reakcí státu na spáchání trestných činů, jež zbavuje osoby osobní svobody, Soud je ujistěn v tom, že způsob, jakým je toto opatření vykonáváno, se značně proměnil.
169. Z pohledu Soudu jsou změny podstaty zabezpečovací detence pro osoby zadržované jako duševně nemocné pacienty, jako je i stěžovatel, zásadní. Soud pokládá za velmi významné, že zákon nově vyžaduje splnění podmínky shledání osoby duševně nemocnou k oprávnění zpětného prodloužení zabezpečovací detence. Tento prvek nebyl pro soud vydávající rozsudek nařizující zabezpečovací detenci v roce 1986 významný, a odlišuje tak podstatu detence osob, jichž se toto opatření týká. Ačkoliv spojení opatření s trestným činem, k němuž byl nařízeno, není úplně přerušeno, podstata opatření pro osobu, jíž se týká, spočívá v lékařské a terapeutické péči.
170. Přitom individualizovaná a posílená lékařská a terapeutická péče, která je nyní poskytována, je pro duševně nemocné pacienty zvláště důležitá.
171. Soud má za to, že stěžovateli byla, v souladu s novým konceptem zabezpečovací detence, tak jak je regulována od roku 2013, nabídnuta péče s cílem vypořádat se s jeho duševní poruchou, což bylo stěžovatelem i částečně akceptováno. Léčba se konkrétně skládala z podávání léků, léčebného programu pro pachatele trestných činů, pravidelných sezení s psychologem a léčby zaměřené na předcházení opětovné nadměrné konzumaci alkoholu. Soud tedy shledává, že po stěžovatelově přemístění do Rosdorfského centra nastala zásadní změna v lékařské a terapeutické péči, která mu byla nabízena. Podstata zabezpečovací detence se tedy v případě

stěžovatele, jehož detence byla prodloužena na základě závažného nebezpečí, které pro společnost v důsledku své duševní poruchy představoval, změnila.

172. vi) Účel opatření

173. Co se týče účelu zabezpečovací detence nařízené stěžovateli, Soud se domnívá, že v případech M. proti Německu (citováno výše, § 128–130) a Glien proti Německu (citováno výše, § 126–127) nebylo možné přisvědčit vládnímu argumentu, že zabezpečovací detence, tak jak byla upravena zákonem a prakticky vykonávána, sloužila čistě preventivnímu, a nikoliv trestnímu účelu. Soud dospěl k tomuto závěru, neboť vzal v úvahu situaci osob v zabezpečovací detenci a zejména nedostatek speciálních prostředků cílených na zmenšení rizika, které tyto osoby představovaly pro společnost.

174. Soud bere v úvahu argument vlády, že zabezpečovací detence je nyní upravena zvláštními pravidly a v projednávaném případě bylo jejím účelem, aby poskytla stěžovateli léčbu jakožto duševně nemocné osobě pro preventivní účely, zejména pro ochranu společnosti. Toto tvrzení bylo napadeno stěžovatelem, který tvrdil, že mu nebyla poskytnuta jiná péče, než které se mu dostávalo ve vězení.

175. Soud poznamenává, že podle zákona o zabezpečovací detenci a zákona o výkonu trestu se zadržované osoby musí naučit žít společensky odpovědný život bez páchaní dalších trestných činů. Navíc oba tyto právní předpisy stanoví, že jak trest odnětí svobody, tak zabezpečovací detence jsou mířeny k ochraně společnosti před pácháním dalších trestných činů.

176. Jak již bylo řečeno v případě M. proti Německu (citováno výše, § 130), vzhledem k tehdy účinným použitelným ustanovením, účel jak trestů, tak prostředků nápravy a prevence se tedy stále částečně překrývá.

177. Zákonodárce nicméně dále posílil preventivní a léčebný účel zabezpečovací detence, tak jak to vyžadoval Federální ústavní soud. V souladu se zákonem o zabezpečovací detenci byla zbudována centra zabezpečovací detence, kde je zadržovaným osobám poskytována řada specifických prostředků za účelem snížení jejich nebezpečnosti na takovou úroveň, aby bylo možné jejich propuštění. Na základě změn, které nastaly, je nyní adekvátní léčba osob v zabezpečovací detenci nejdůležitějším účelem zabezpečovací detence.

178. Soud si je nicméně vědom toho, že zabezpečovací detence může být osobě uložena pouze v případě, že byla shledána vinnou z několika úmyslných trestných činů vyznačujících se určitou závažností. V případě, že odsuzující soud nařídí zabezpečovací detenci společně s trestem za trestný čin, předmětná osoba ji může považovat za další trest. Zabezpečovací detence s sebou rozhodně nese i odstrašující prvek, který není upozaděn dalšími léčebnými opatřeními v lepším materiálním zázemí detence. Ty slouží v rámci trestu odnětí svobody i zabezpečovací detence k tomu, aby umožnily zadržovaným osobám vést společensky odpovědný život bez páchaní dalších trestných činů.

179. Ve shodě s výše zmíněnými závěry týkajícími se povahy opatření (viz § 167–169) má Soud za to, že na rozdíl od situace, která panovala v době, kdy byla stěžovateli zabezpečovací detence nařízena, pro prodloužení stěžovatelovy zabezpečovací detence existovala nová nezbytná podmínka, totiž že byl shledán osobou trpící duševní poruchou. Soud je toho názoru, že preventivní účel zabezpečovací detence sledovaný novelizovanou právní úpravou má za těchto okolností rozhodující význam. Stěžovatelova zabezpečovací detence mohla být prodloužena pouze z důvodu jeho nebezpečnosti, jež byla výsledkem jeho duševní poruchy. Tato duševní porucha předtím nebyla pro nařízení zabezpečovací detence odsuzujícím soudem podmínkou, a je tedy novým, dodatečným prvkem, který je nezávislý na původním uloženém trestu a zjevně odlišuje povahu stěžovatelovy detence pro účely lékařské péče. Navíc, jak již bylo zmíněno výše, lékařská péče je ústředním bodem specifických prostředků, které byly stěžovateli nabídnuty. Z pohledu Soudu odlišuje toto zaměření na lékařskou péči za účelem snížení nebezpečnosti stěžovatele jeho situaci a situaci jemu podobných osob od osob v zabezpečovací detenci, jimž je nabízena péče, která je k dispozici v méně rozsáhlé formě také běžným vězňům odpovídajícím si trest odnětí svobody.

180. S ohledem na specifické terapie nabízené stěžovateli v Rosdorfském centru zabezpečovací detence, má Soud za to, na rozdíl od závěrů v případě M. proti Německu (citováno výše, §128-129), že stěžovateli byl nabídnut vysoký stupeň individualizované péče, zahrnující nesčetné pokusy týmu zaměstnanců z různých oborů přesvědčit ho, aby se účastnil léčby za účelem posunu k propuštění.

vii) Řízení ovlivňující nařízení a výkon opatření

178. V rámci zkoumání procesního postupu při rozhodování a výkonu nařízení zabezpečovací detence, tak jak byla uložena stěžovateli, Soud shledává, že stejně jako v případech M. proti Německu (citováno výše, § 131) a Glien proti Německu (citováno výše, § 128) zabezpečovací detence byla stěžovateli nařízena trestním soudem. Výkon nařízení byl svěřen soudům zodpovědným za výkon trestů, tedy soudům patřícím také do systému trestní justice, ve zvláštním řízení. Takovýto postup je odlišný od procesu stanoveného podle zákona o léčebné detenci, který stanoví, že o zbavení osobní svobody zvláště nebezpečných pachatelů trestné činnosti trpících duševní poruchou rozhoduje civilní sekce krajských soudů. Nicméně Soud v tomto směru zohledňuje argument vlády, že soudy zabývající se výkonem rozsudků mají zvláštní zkušenosti v určování, zda je nezbytné zbavit duševně nemocné pacienty osobní svobody, neboť činí stejná rozhodnutí podle trestního zákoníku.

viii) Přísnost opatření

179. V poslední řadě, co se týče přísnosti zabezpečovací detence, která, jak již bylo uvedeno výše (§ 150), není sama o sobě rozhodující, Soud konstatuje, že toto opatření, stejně jako v případech M. proti Německu (citováno výše, § 132) a Glien proti Německu (citováno výše, § 129), s sebou stále nese zbavení osobní svobody, které na základě změny zákona v roce 1998 není nadále omezeno maximální dobou trvání. Nelze tak po uplynutí určitého časového úseku jednoduše nařídit propuštění stěžovatele na svobodu. Nicméně musí být zároveň poznamenáno, že na rozdíl od odsouzení k trestu odnětí svobody nebyla určena ani žádná minimální doba trvání detence. Trvání zabezpečovací detence tedy do velké míry záviselo na spolupráci stěžovatele. Ačkoliv byl stěžovatel postaven do lepší pozice pro snížení jeho nebezpečnosti, na základě nového rámce, ve kterém byla jeho zabezpečovací detence vykonávána, stěžovatelovo propuštění bylo stále závislé na soudu, který by rozhodl, že již nadále není vysoce pravděpodobně, že by po propuštění páchal závažné násilné či sexuální trestné činy jakožto následek své duševní choroby.

180. Pozdější požadavky, původně nastavené Federální ústavním soudem a převzaté zákonodárcem, jsou přísnější než ty formulované v případě M. proti Německu. Zabezpečovací detence nicméně stále zůstává jedním z nejpřísnějších opatření, která mohou být uložena podle trestního zákoníku. Soud dále bere v úvahu, že v době řízení, jež stěžovatel napadá, strávil v zabezpečovací detenci již více než 12 let poté, co si odpykal trest odnětí svobody v délce 15 let.

181. ix) Závěr

182. Na základě výše uvedených skutečností, po zvážení všech okolností v jejich úplnosti, relevantních k určení, zda je opatření trestem, a po vlastním úsudku Soud shledal, že zabezpečovací detence vykonávaná na základě nového právního rámce zpravidla stále zakládá „trest“ pro účely čl. 7 odst. 1 Úmluvy. Soud dále konstatoval, že větší důraz na preventivní povahu a účel upravené formy zabezpečovací detence nepostačuje k zastínění faktu, že opatření, které má za následek zbavení osobní svobody bez omezení maximální doby trvání, bylo uloženo na základě odsouzení za trestný čin a je o něm stále rozhodováno soudy patřícími do trestního systému justice.

183. Nicméně v takových případech, jako je nyní stěžovatelův, kdy je zabezpečovací detence prodloužena z důvodu duševní poruchy a za účelem její léčby, Soud uznává, že jak povaha, tak účel stěžovatelovy zabezpečovací detence se podstatně změnila a že represivní prvek a jeho

spojení s trestním odsouzením je upozaděn do té míry, že toto opatření nemůže být již dále klasifikováno jako trest pro účely čl. 7 odst. 1 Úmluvy.

184. Proto nelze shledat žádné porušení čl. 7 odst. 1 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost za přijatelnou;
2. Rozhoduje, že nedošlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy;
3. Rozhoduje, že nedošlo k porušení čl. 7 odst. 1 Úmluvy.

(Zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrian Matúš)